

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznani) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 40 K, na $\frac{1}{2}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 9. V Ljubljani, 15. maja 1911. Letnik XXVIII.

Obseg: Orpingtonsko kurje plemo. — Žveplanje trt. — R. Legvart: Živinoreja, druga knjiga: Govedoreja. — Pojasnila glede oddaje modre galice po znižani ceni. — Držite ga — beguna! — V boj proti peronospori! — Govor predsednika c. kr. kmetijske družbe kranjske gospoda komercialnega svetnika F. Povšeta, ki je z njim utemeljil v poslaniški zbornici predloge kmetijskega odseka. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

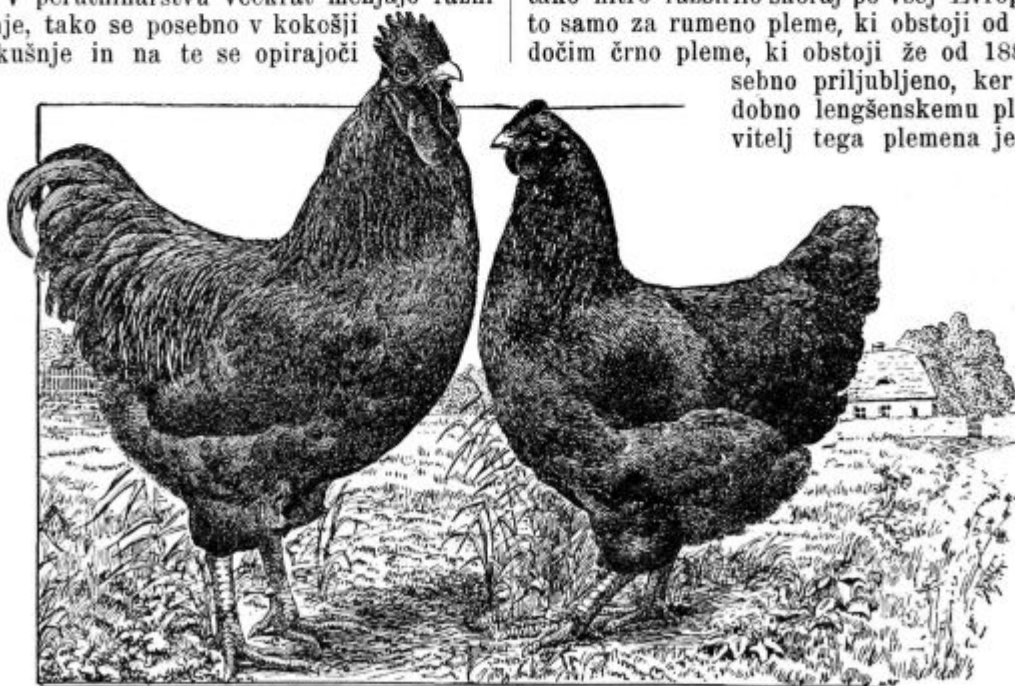
Orpingtonsko kurje plemo.

Kakor se v perutninarstvu večkrat menjajo razni nazori in skušnje, tako se posebno v kokošji reji menjajo skušnje in na te se opirajoči nazori v tem, da ne nesó samo takozvane jajčarice (italijanke, minorkke, hamburžanke itd.) veliko število jajec, ampak da morejo tudi težka, kot mesna znamenita plemena (lengšenke, plimetovke, vejandotke itd.) doseči v tem zglede uspehe, če se le pravilno vodi njih reja. Zgodi se potem večkrat, da

mesna plemena še prekašajo jajčarice v številu jajec, ter se vsled tega mesno plemo vedno bolj in bolj razširja.

Iz tega moremo posneti, zakaj se je orpingtonsko plemo, ta povsem zgleden zastopnik mesnih plemen, tako hitro razširilo skoraj po vsej Evropi. Seveda velja to samo za rumeno plemo, ki obstoji od sredi 1890. leta do čim črno plemo, ki obstoji že od 1880. leta, ni posebno priljubljeno, ker je preveč podobno lengšenskem plemenu. Ustanovitelj tega plemena je po Angleškem

in tudi med perutninarji drugih držav dobro znani William Cook, ki je dal temu plemenu ime po svojem posestvu Orpington. Črne orpingtonke je odredil iz plemen lengšen, plimet in minorka, do čim je za rumeno plemo porabil peteline zlato-prižnih hamburžank in

Podoba 25.

kokoši dorkinškega plemena in je njih potomce zopet paril z kočinskim plemenom.

Kot mesne kokoši morajo biti orpingtonke predvsem težke in polne. Petelin tehta $3\frac{1}{2}$ —5 kg, kokoš $2\frac{1}{2}$ —4 kg. Od lengšenk se orpingtonke razločujejo v tem, da so veliko bolj nizkih nog in da je njih zadnji del života poln in široko razvit. Važni znaki so nadalje rdeča uhlja in pa mesno barvane ali pa bele noge, ki nikakor ne smejo biti rumene. Splošno se orpingtonke redé le z majhnim, enostavnim grebenom. To so najvažnejši znaki glede postave (glej pod 25.)

Glede barve se pri črnih orpingtonkah zahteva temnočrno, zeleno svitajoče se perje. Rumene orpingtonke se glede barve perja veliko težavneje redé. Paziti se mora na to, da se obvaruje čista, enakomerno rumena barva, najsi bo svetlejša ali temnejša. Pisano perje je napačno. V perutnicah in v repu se večkrat nahajajo bela ali pa črna peresa. Prva je na vsak način treba odstraniti z umno rejo, druga se pa toliko časa upoštevajo le kot lahke napake, dokler je še peresni tul rjave ali pa rumene barve, nikakor pa črne.

Da so orpingtonke izvrstne mesne živali, priča že njih teža, ter se tudi pri pitanju obneso prav izvrstno, ker nastavijo lahko in veliko finega mesa. Ker ima tudi njih koža belkastordečo barvo, zadoščajo tudi v tem oziru največjim zahtevam fine mize. Najboljši čas pitanja mladičev je v $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ leta.

Po korenitih skušnjah razni gojitelji ne morejo prehvaliti orpingtonk kot izvrstnih jajčaric. Njih podatki o letnem številu jajec posameznih kokoši menjavajo od 130—180 in tudi več komadov. Povprečna teža teh rjavordečkastih jajec znaša 60 gramov, pa dosežejo deloma tudi do 80 gramov. Največjo vrednost imajo pa orpingtonke kot zimske jajčarice, ker najpridneje neso ravno od januarja do aprila, ko so jajca najdražja in se težko dobivajo.

Kočejo zelo zgodaj ter vrše valjenje in vzgojo piščet prav vzorno in zanesljivo. Mladiči dorasejo hitro, brez posebnih težav, samo operijo se nekoliko kesneje, kar ima pa zopet svoje prednosti pri pridobivanju pulet in pulardov, ker se vsa užita piča porablja za pridobivanje mesa in kosti, ne pa v korist perju. Pa tudi ta brezperni čas kmalu preide in so jarice v teku 5—8 mesecev (navadno v 6. ali 7. mesecu) godne za nesenje.

Hrana je enaka kakor za druga plemena, samo da so na zelenjavo kakor obsedene. Če se druga plemena spuste na prosto, se takoj razkrope daleč naokoli, orpingtonke pa najprej hite k najbližji zelenjavi ter se tam dobro pogoste.

Kakor pri vsakem težkem plemenu, se ne smejo za rejo nikoli rabiti enoletne živali. Največje vrednosti so dve- do triletné kokoši in petelini. Pri prostem izletu zadostuje za 8—10 kokoši en petelin, dočim v omejenih prostorih ne pridevamo enemu petelinu več kakor 6 kokoši. Na ta način se sme računati do srede aprila na 60—80 % in pozneje na 80—90 % in tudi več oplojenih jajec.

Vsem prijateljem perutnine v mestih, ki nimajo na razpolago večjih prostorov, kakor vsem gospodarjem in gospodinjam na deželi, ki jim lahka plemena napravljajo s preletavanjem ograje prepir med sosedi, se orpingtonke najtopleje priporočajo, ker so pleme, ki ga lahko vzgajamo v vsakih okoliščinah in se njih reja vedno dobro izplačuje. A. Lehrmann.

Žveplanje trt.

Poleg peronospor (strupene rose ali paleža) je lansko leto največ škode na grozdju napravila trtna plesnoba.

Proti tej bolezni je treba trte vsako leto, in sicer vsaj trikrat, po potrebi pa tudi večkrat, poprašiti (pošupati) s prav fino zmletim žveplom.

Prvič žveplamo takrat, ko se dobro pokaže trtni zarod (grozdčki), drugič vsaj še enkrat, preden grozdje cvete, oziroma med cvetenjem, in tretjič, ko postanejo jagode debele kakor grah.

Če se v nekterih letih vkljub temu pokaže bolezen zlasti na bolj občutljivih vrstah (na pr. na muškatelec, rizlingu itd.), žveplamo še enkrat ali dvakrat, da bolezen ustavimo.

Žveplati se mora ob tihem, vročem in solčnem vremenu.

Če vsaj en dan ali dva dni po žveplanju solnce sije, se žvepleni prah tako pripeče na trti, da ga dež ne more več oprati. Žveplati je treba tako, da se žveplo prav fino razpršuje. Samo tako fino žveplanje trte obvaruje pred boleznijo in grozdja ne opali.

Treba je torej imeti dobrih žveplalnikov, ki se tudi lahko naročajo potom c. kr. vinarskega nadzorstva.

B. Skalicky,

c. kr. vinarski nadzornik v Rudolfovem.

R. Legvart: Živinoreja, druga knjiga:

Govedoreja.

Deželni mlekarski in živinorejski nadzornik gosp. Rado Legvart je pričel spisovati poučne knjige o živinoreji ter je najprej spisal in sam založil II. knjigo tega svojega dela, in sicer „Govedorejo“, ki jo je glasom predgovora dokončal lani meseca maja, torej ravno pred enim letom.

Dolžnost časnikov je, da izišle knjige ocenijo, in sicer za strokovne liste le knjige svoje stroke. Če se odzovem tej dolžnosti kot urednik strokovnega lista „Kmetovalca“ šele čez sedem mesecev (toliko časa je namreč preteklo, odkar imam knjigo v roki), so temu vzrok edino le naši odnosi.

Moja naloga je seveda, knjigo oceniti le s strokovnega stališča, vendar si v tem slučaju ne morem kaj, da bi vsaj mimogrede ne obsodil njene barbarske slovenščine, v kakršni se pač že desetletja ni v Ljubljani tiskala nobena knjiga. Saj nobeden pameten človek ne zahteva od nas neleposlovcev vzorne pisave slovenskega jezika, vsekako pa vsaj dostojno slovenščino. V knjigi so stavki, ki jih preprost človek ne more razumeti, da, celo taki, ki si jih niti večak ne more tolmačiti; vrhu tega pa pisatelj za tisto, kar hoče povedati, niti ne pozna vsakemu kmetu znanih strokovnih izrazov ter jih popolnoma napačno rabi ali zamenjava. V vsej knjigi se na pr. dosledno mleko ne dela ali tvori, temveč vedno le „razvija“, krmil pisatelj ne pozna, ampak le razne „krme“ itd. V knjigi kar mrgoli nepotrebnih in grdi tujk, na pr. avtomatičen, arondirati, bazen, cisterna, datum, duplikat, degenerirati, finansiranje, hyder (!), impozanten, idealen, izolirati, indeks, kronika, kontrolirati, material, pardon, porcijon, paginirati, reklama, rigoroznost, radirati, rubrika, takt, trebar itd., itd., in naravnost nedopustno je, naše domače saje zmerjati s „kinrusom“ (glej str. 130).

Predem preidem na strokovno oceno knjige, se moram iz tehničnih razlogov dotekniti tudi predgovora. Pisatelj namreč v predgovoru pravi, da je med drugim knjigo zato spisal, ker Slovencem primanjkuje knjig o živinoreji „ki bi bile spisane na strogo moderno-znanstveni podlagi, a bi se obenem vendar naslanjale na praktične

zgleda, oziroma preizkušnje*). Legvartova „Govedoreja“ je torej spisana na „strogo moderno-znanstveni podlagi“, torej jo je tudi treba z moderno-znanstvenega stališča presojati, dasi te podlage ni zaslediti nikjer v vsej knjigi, celo pa ni v njej danes merodajne življenjslovne podlage, ki nas je rešila starega neuspešnega kopitarstva v živinoreji. Pisatelj dalje med drugim zatrjuje: *O krmljenju živine sem se ravnal po najnovejših kemičnih preizkušnjah profesorja dr. Kellerja v Lipskem.* Prvič Legvart v svoji knjigi dr. Kellerja dosledno napačno piše za „dr. Kellerja“ in drugič dr. Keller ni nikdar objavil kakih svojih kemičnih preizkušenj o krmljenju živine, pač pa zelo znamenita dela o fiziologiji ter sam imenuje učenjake, ki je njihove kemijske analize krmil porabil za svoje veleučene fiziologijske študije, ki jih smatra za plod vsega svojega življenja in ki jih je vsakteremu tudi v izvlečku prepovedal ponatisniti.

Da bi ocenil Legvartovo „Govedorejo“ poglavje za poglavjem, nimam prostora in tudi ne vem, koliko se mi bo sploh ljubilo nadaljevati to zoprno delo, zato najprej pričnem s poglavjem o *govejih hlevih*, ker je to snov, ki si o njej vsak naš kmet ve narediti svojo sodbo in je torej večinoma lahko umljiva.

Zanikujem, da bi bila pri nas v hlevih živina „priklenjena s težkimi verigami“, ker te naše verige niso nič težje, kakor sploh po vsem svetu običajne; tudi ni res, da bi naši kmetje ne hoteli svojim živalim tistega dati „kar jim je za življenje neobhodno potrebno“, saj bi drugače niti več živine ne imeli. Res je marveč, da pri nas mnogokrat živina dobiva samo le neobhodno potrebno, in to je ravno za prospeh živinoreje veliko premalo. Da bi bila prememba obrtnega zakona zaradi boljše gradbe hlevov potrebna, je malo preveč zahtevano, in tudi za premembo „stavbnega“ reda po Legvartovih načelih bi se naši kmetje lepo zahvalili. Po kratkem predgovoru k poglavju o govejih hlevih pisatelj na strani 87. pojasnjuje, kako je zidati in zboljševati goveje hleve, ter je proglasil čisto pravilno za glavni svoj „princip, da kmetovalec zida praktično in poceni.“ Že na str. 97. je pa pisatelj pozabil ta svoj pametni „princip“, ko je zapisal gorostasni stavek: „Zelo je priporočati zunanje stene hleva zidati v debelosti enega metra iz opeke.“ Torej en meter debel zid iz opeke je praktičen in poceni za hleve! Ali naj se človek čudi, jezi ali smeja?

V odstavku „Stavbni prostor“ prezrem vse drugo, ne smem pa prezreti v knjigi, ki je spisana na „strogo moderno-znanstveni podlagi“, trditve, da se v mokrih in vlažnih hlevih kaj rade dobe kali kužnih bolezni, kuga na parkljih, gobcu in pljučah, rdečica, smrkelj itd. Živina teh kužnih bolezni nikdar ne dobi zaradi mokrote in vlage v hlevu, ampak se vselej okuži le po tozadevnih bacilih, in ti so tako predrzni, da se priklatljuje celo v najvzornejše hleve. Ali je g. Legvart morda pristaš teorije o pratoritvi. Take neosnovane trditve so pri nas kmetijskih učiteljih in celo v poučnih knjigah silno neumestne, saj je še tako težko ljudi prepričati o postanku, nalezljivosti in odvracanju kužnih bolezni.

Na str. 89. svoje knjige je priobčil pisatelj podobo samodelujočega (selbsttätig) vodnega dvigala (hydraulischer Widder), ki ga pa on seveda napačno imenuje „samostojni (selbständig) vodni dvigalec“ (Hyder?). Pod podobo je za jezikoslovce zelo zanimivo besedilo in tudi za tehnike, kajti glasom tega besedila ta čudo-

tvorni dvigalec s svojo težo pritiska vodo na višino. Na str. 91. sicer pisatelj pravi, da se s tem dvigalom voda dviga s pomočjo svoje lastne teže, kar pa tudi ni res, kajti samodelujoče vodno dvigalo neposredno izrablja suvaajoči učinek sile tekoče vode. Če je ta nad sto let stara naprava pri nas malo znana navzlic cenemu obratu, prihaja od tod, ker je njen koristni učinek v malokterih razmerah zadosten.

Svariti, zidati s kameninami, kakor so „granit, sirit, porfir in bazalt“, je v knjigi, namenjeni za slovenske pokrajine, precej nepotrebno; o njih trditi, da imajo „gosto vsebino“, je, milo rečeno, zelo okorno izraženo, in mnenje, da so stene, zidane iz teh kamenin, pozimi zato mokre, ker prepuščajo premalo zraka, je napačno, saj mora vsak količjak izobražen človek vedeti, da se na kamenitem zidu le tedaj obarja vodna sopara, če je napačno delan, t. j. če sega posamezno stavbno kamenje skozi vso debelino zidu, vsled česar se stene na dotičnih mestih tudi na notranji plati shlade.

Da bi se smelo rabiti za zidanje le kamenje, „ki se je dobro presušilo“, je zelo zanimiva novost, samo da pisatelj ni povedal, kako se kamenje presuši in kako se obvaruje pred vlago mokre malte. Pojdite se solit oni starokopitni zidarji, ki močite kamenje in opeko pred vzidovanjem, kadar hočete prav solidno zidati!

Stavka: „Opeka mora biti narejena iz čiste in enakomerno predelane zemlje s ostrimi robovi“, bi pač ne smelo biti v slovenski knjigi, ki je pisana na moderno-znanstveni podlagi. — „V opeki se ne sme nahajati preveč tujih sestavin, kakor kamenje, šota, deli lesa itd.“, piše pisatelj; jaz pustim „preveč“ tujih sestavin s kamenjem vred v stran in bi pisatelja samo to vprašal, kdo bo pri izdelovanju opeke primeševal ilovici „preveč“ šote in lesa in kako je sploh mogoče najti v opeki kaj lesa in šote, saj se pri slabi kurjavi opeka žge pri 1000° C, torej pri vročini, ki prav gotovo sežge vse organske primesi in jih torej pri žgani opeki sploh ni več zaslediti. Da se opeka ne „krha“, ampak kvečjemu kruši, ve vsak kmečki otrok.

„Apno mora biti vedno sveže, žgano, nerazpadljivo in suho, da se lahko dobro in popolnoma ugasi.“ Vejico med besedama sveže in žgano smatram za tiskovno napako, drugače bi tudi imeli živo apno, ki ni žgano. „Nerazpadljivo“ živega apna sploh nihče ne pozna, kajti vsako je razpadljivo.

Stavek: „Za les se navadno rabi smreka, hoja in borovec, le redkokdaj hrast ali kostanj“ se odpusti učencu kake enorazrednice. Da bi se morali vsi železni deli v hlevu najprej namazati z „menijem“ in potem dvakrat ali trikrat s črno oljnato barvo, ne bo glede boje pač nihče predpisoval, ker je to reč okusa, ki je pri večini ljudi drugačen kakor ga ima Legvart, kajti v lepo pobeljenem hlevu bo malokdo hotel imeti vezi, traverze, železne okvire oken itd. črno pleskane. Ne pravi se „menij“ ampak „minij“, ki se za pleskanje železa rabi le kot oljnata barva. Lesni deli v hlevu se ne „barvajo“, ampak se pleskajo in nikdar ne s „karbolom“ ampak s „karbolinejem“.

„Vodene barve in apno so najcenejše sredstvo za barvanje in beljenje sten in drugih lesenih delov“ piše pisatelj na str. 94., torej so zidane stene v hlevu tudi leseni deli.

Gustav Pirc.

(Dalje prih.)

*) Z ležečimi črkami tiskani odstavki so doslovno vzeti iz Legvartove knjige „Govedoreja“.

Pojasnila glede oddaje modre galice po znižani ceni.

Z ozirom na veliko bedo, ki je nastala v večini vinorodnih pokrajin dežele kranjske vsled slabe lanske vinske letine, ki je pa ni povzročilo le skrajno slabo vreme, ampak v znatni meri nezadostno škropljenje trt proti strupeni rosi z modro galico, je c. kr. kmetijska družba kranjska že jeseni pričela z vso silo prositi za državno podporo, ki bi letos vsaj deloma olajšala zadostno škropljenje trt. Vsled posredovanja naših državnih poslancev se je ta namera posrečila.

Vlada je dovolila v svrhu nabave in oddaje modre galice našim vinogradnikom 25.000 kron državne podpore ter se je to delo poverilo c. kr. kmetijski družbi kranjski. S to podporo naj se cena galici zniža, plačajo naj se vsi prevozní stroški, onim, ki nimajo denarja, naj se da galica na upanje in v resnici ubogim vinogradnikom naj se konci leta nekaj dolga odpiše.

Po dosedanjih izkušnjah smo bili prepričani, da bo ta državna podpora zadostovala; vse pa kaže, da temu ne bo tako, kajti vsa državna podpora je že sedaj takorekoč izčrpana in c. kr. kmetijska družba mora predvsem ustaviti nadaljno oddajo modre galice po znižani ceni in plačevanje prevoznih stroškov.

Družbeni račun je bil tale: Na Kranjskem se je doslej porabilo največ 16 do 18 vagonov modre galice na leto, in lansko leto kvečjemu 10 vagonov. Računalo se je vsled znižane cene pri vagonu na 600 do 800 K izgube, za prevozne stroške kakih 5000 K, za izgubo na obrestih kakih 4000 K in ostanek državne podpore naj bi se porabil za odpis dolga.

Prišlo je pa drugače! Cena modri galici je šla silno kvišku, je danes že 60 K za 100 kg in so sploh vse zaloge v Avstriji razprodane, tako da danes modre galice takorekoč ni več dobiti. Doslej je naročenih že 25 vagonov modre galice po znižani ceni! Družba je pač zase že jeseni kupila precej modre galice po ugodni ceni, a na tolik naval ni bila pripravljena in je v zadnjih dneh bila prisiljena galico drago plačevati, kajti vinogradniki jo morajo dobiti!

Pri naročenih 25 vagonih modre galice, ki se bodo tudi po znižani ceni oddali, bo najmanj 20.000 K izgube, ostalih 5000 K pojde pa, nizko računjeno, za prevozne stroške. Za izgubljene obresti in za odpis dolga morda ne ostane veliko, a bržkone nič. Te razmere silijo c. kr. kmetijsko družbo k največji previdnosti in varčnosti ter nujno poziva k enakemu postopanju vse one korporacije, ki so prevzele razdeljevanje modre galice posameznim vinogradnikom. Prepričati se mora vsaka zloraba danih ugodnosti, postopati je treba varčno in nikomur se ne smejo dajati obljube zaradi odpisa dolga, ki jih ne bo mogoče spolniti.

Naročnikom na modro galico po znižani ceni pa dajemo naslednja navodila in jih nujno prosimo, naj se po njih ravnaajo:

1.) Nihče naj ne priganja c. kr. kmetijske družbe k hitrejši odpošiljavi, ker družba izvršuje naročila po vrsti, kakor so ji došla in kakor ona sploh sama modro galico dobiva, kajti tvornice ne morejo hitreje zmagovati dela, angleška ter ameriška galica pa še ni

vsa prišla v Trst ali Reko. Česar družba pri najboljši volji sama ne more dobiti, tega ne more naprej dati!

2.) **Naročanje na modro galico po znižani ceni je ustavljeno** in se torej nobeno novo naročilo več ne izvrši. Odslej velja cena 60 K za 100 kg v Ljubljani, ki bo konci meseca maja bržkone nekoliko padla.

3.) **Naj se ne delajo nepotrebni stroški s prevozom galice s kolodvorov**, ampak naj imovitejši vinogradniki tudi kaj žrtvujejo v prid svojim revnim tovarišem z brezplačno vožnjo. Izkoriščanje državne podpore in celo zloraba s predragim prevažanjem se nikakor ne bosta trpela.

4.) Kdor količ kaj more sprejeto galico takoj plačati, mora to storiti, da se z izgubo obresti ne odje podpora res potrebnim vinogradnikom. Galica naj se torej daje na upanje le vinogradnikom, ki je res ne morejo takoj plačati. Dolžni zneski naj se neprenehoma izterjujejo in sprejeti denar naj se sproti pošilja na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko, ki založi v to podjetje preko 150.000 K iz svojega.

5. **Nikomur naj se ne delajo obljube za ves ali delni odpis dolga konci tega leta**, kajti te ugodnosti bo po omenjenih razmerah v najboljšem slučaju deležno le prav pičlo število res revnih vinogradnikov, ki nimajo ničesar drugega kakor le majhen vinograd.

Držite ga — beguna!

„Umetna gnojila! Umetna gnojila!“ se razlega po vsem svetu in del slovenskih gospodarjev se je pridružil temu slavospevu; drugi del pa rajši molči in si misli: „Moje gnojilišče mi je več kakor vsa izumetničena gnojila, štupe in soli vsega sveta.“ Seveda je teh poslednjih v naših krajih vedno manj, vedno bolj postajajo bele vrane.

Večina troši vsako leto svoja umetna gnojila z isto samoumljivostjo in mirnodušnostjo kakor semensko zrnje in vsak otrok že ve, da poraba umetnih gnojil tudi pri manjših posestnikih stalno narašča in da nismo ravno Slovenci v tem oziru skoraj lavorjev venec med avstrijskimi narodi. — „In tako je tudi prav in dobro!“ si utegne misliti marsikak cenjen naš prijatelj, ki ima za seboj dobre skušnje z umetnim gnojem.

Prav je tako, pravimo tudi mi; toda, dragi gospodarji, prav od srca nam beseda vendarle ne gre, popolnoma čisto ni naše veselje.

Umetna gnojila — kateri misleč in pameten kmet more to tajiti? — so gotovo dobra reč; saj privajajo v gospodarstvo rastlinam novih redilnih snovi. Toda kdorkoli kupuje umetna gnojila, ne pozabi mi ene stvari: Skrb predvsem za to, da si ohraniš one redilne snovi, ki ti jih ponuja lastno domače gospodarstvo. Kajti nezmislno je, na eni strani redilne snovi v umetnih gnojilih kupovati, na drugi strani pa jih zanemarjati in zapravljati v domači hiši. To pa dela od 100 kmetov, ki kupujejo umetna gnojila, gotovo nad 90; ravnaajo namreč s hlevskim gnojem zanikarno!

Zato trdim v prvo: „Kupovanje umetnih gnojil je dobra in lepa in, če prav ravnaš z njimi, magari tudi pametna stvar. Toda kupovati umetna gnojila, redilne snovi iz hleva pa spuščati v vaški potok, obcestni jarek ali v zrak, to je pa — ne zameri, prijatelj — izmed največjih bedarij ena, kar jih poznam iz burkaste preteklosti gorenjskega Mihe.“

Starokopitni hlevar, ki še nikoli ni poskusil niti mrvice umetnega gnoja, gotovo z veseljem prikimava

gorenjim besedam, češ: „Bog bodi zahvaljen, so vsaj enkrat gnojni novošušmarji izvedeli, kar jim gre“. Toda stoj, dragec!

Rečem še v drugo: „Ne poskusiti umetnih gnojil in živeti v misli, da se da isto doseči s hlevskim gnojem v času, ko more obstati le oni gospodar, ki izvleče iz svoje zemlje kar moč najvišje dohodke, ki gospodari kolikor le mogoče intenzivno, to se mi zdi naravnost — zagamano. Še bolj zagrizene možgane pa kaže oni, ki gnoji svoje polje edinole s hlevskim gnojem, pri tem pa zapravlja najdragocenejše njegove snovi, ker nanje ne pazi.“

Gotovo je namreč to: Nobena zadeva se pri nas tako močno ne zanemarija, kakor pravilno ravnanje z gnojem. Ravno taki ljudje, ki si domišljajo, da so najbolj varčni, mečejo na ta način s periščem denarje skozi okno. Če naletiš na siromaka, ki zakopava denar pod staro tepko, ali drugega, ki ga stresa v Savo, ali tretjega, ki sežiga bankovce, bo prva tvoja misel: revežu se je zmešalo; treba ga bo pripretil!

Ko bi se pa to zgodilo vsem slaboumnim, ki dopuščajo, da se jim izgublja gnojnica v hlevu in na gnojišču, da jim teče v bajer, da uhaja najdražja snov, to je dušik, v zrak, kakšna orjaška norišnica bi morala pač potem stati v vsaki občini poleg šole, kako ogromno bi narasle doklade!

Dušik je najdragocenejši del gnoja in gnojnice. Poleg njega pa imamo v gnojnici še druga važna hraniva, fosforovo kislino in kali. Če bi hoteli izračunati, koliko je vredna gnojnica v primeri z umetnimi gnojili, bi našli, da je 1 liter gnojnice vreden ravno toliko, kolikor umetno gnojilo, ki ga dobiš za $\frac{3}{4}$ vinarja. Ali veš, možakar, kaj se to pravi? S tem je rečeno: Vsak liter gnojnice, ki ti uide iz gnojišča, ti odnese $\frac{3}{4}$ vin. in te uboža za to vsoto. Čelega $\frac{1}{2}$ vinarja od tega pa pade na vrednost dušika v gnojnici. Kajti dušik je posebne vrste patron: je lahkoživec od danes do jutri, spremenljiv bolj kakor vreme in pripravljen odjadrti vsak trenutek z gnojišča v zrak. Zato drži ga, gospodar, drži, dokler ni prepozno, in posnemaj v tem oziru šviškega svojega tovariša! Temu je gnojnica najvažnejše gnojilo, zato imajo povsodi prostorne gnojnične jame. Te so deloma pod hlevom samim, deloma zunaj njega. Stojišča za živino so povsodi kratka in tlakana, zadaj pa prostoren gnojnični jarek, kjer se mešata gnojnica in blato. Poleti ne rabijo same gnojnice, ker je preostra, ampak ji primešavajo $\frac{1}{2}$ do $\frac{2}{3}$ deževnice s streh. Marsikje premešavajo gnojnico z drogom, da lepše povre. Dozorela gnojnica nekaj časa pri vrhu gori, če se prižge. — Past, ki z njo drži Švicar dušik v gnoju, je sadra ali mavec (gips), ki ga potresa po gnoju, da ne uhaja iz njega hlapna dušičnata spojina amoniak.

Gnojnico močno izboljšujejo s superfosfatom, ki z njim dodajajo gnojnici tudi potrebne fosforove kisline, dočim dušik in kali že ima. Superfosfat najprej tope v vodi, in sicer vzamejo na 100 l vode kakih 20 kg superfosfata, večkrat na dan premešajo in čez par dni je raztopina gotova. Primešava se po malem. Če gnojnica v začetku šumi, to ni nič hudega; ko si primešal dovolj fosforove raztopine, preneha šum. Sto litrov raztopine je dovolj, da izboljšaš desetkrat tolikšno množino gnojnice, pošteno lajto z nad 1000 kg vsebine. Prosim te, poskusi tudi ti tako ravnati, ne boš se kesal!

Liter gnojnice je vreden $\frac{3}{4}$ vinarja. Človek bi mislil, da si bo kmet, ki mu gre danes med drugimi stanovi primeroma tako slabo, že sam prizadeval na vso moč, da ne izginejo ti vinarji, ki se stekajo v

krone, v tla, da ne popadajo v cestne jarke. Vsak pameten mož bi menil, da bo čuval to snov kot zlato in bisere. In vendar ni tako. Od vasi do vasi hodim, pa povsodi ista slika: dež s strehe teče naravnost na gnojišče in izluzuje gnojnico. Od fare do fare me vodi pot, pa povsodi vidim po dvoriščih in cestah značilne temnorjavo in čudno se lesketajoče pramene gnojničnih prog. Po vseh občinah imamo še na ducate pomanjkljivih gnojničnih jam, na stotine gospodarjev sploh še nobenih nima ne. In posledica? Tisoči, stotisoči litrov gnojnice se vsako leto poizgubi in na stotisoče tistih malih $\frac{3}{4}$ vinarčkov izginja trmoglavost iz slovenskih kmetij. Grozno je zadolžen naš kmečki stan, zemljiške knjige kričijo o tem na ves glas, pa vendar ni pretirano, če pravim:

Če bi gospodarji zbrali vso vrednost, ki jo izgube tekom 20 let v gnoju in gnojnici ne po nesreči, ampak samo po svoji lehkomišelnosti, bi bilo vse breme kmečkih dolgov odvezto z naših ramen, vse bi bilo poravnano, „prost bi bil, prost kmečki rod, na svoji zemlji svoj gospod,“ dočim sedaj mnogi le tlačanijo svojim upnikom.

(Konec prih.)

V boj proti peronospori!

Vinogradniki! Ker je lansko leto glivica peronospora uničila v nekaj dneh v vinogradih ves grozdni zarod in nato mnogemu vinogradniku tudi še listje in celo les, je posebno letos, ko je od lanskega leta prezimilo obilno trosov (semena) te glivice, na Vas ležeče, da ubranite svoje vinograde pred poginom.

To dosežete samo z marljivim, točnim in pravilnim škropljenjem trt z zmesjo modre galice z apnom.

Upoštevajte in posnemajte torej naslednjih:

Deset zapovedi za vinogradnika.

1. Škropi zgodaj, prvič najpozneje, ko je trtna mladika zrasla za dobro ped dolga, drugič deset do dvanajst dni pozneje in tretjič kvečjemu tri tedne za drugim škropljenjem. Če je pa poletje deževno ali megleno, škropi rajši v krajših presledkih, večkrat, torej najmanj štirikrat na leto.

2. Za prvo škropljenje vzemi en kilogram, za naslednja škropljenja en in pol kilograma galice na 100 litrov vode.

Galico stolci nadrobno in jo stopi v kolikor mogoče čisti (najbolje deževni ali potočni) vodi.

3. Apno ima edino ta namen, da vzame galici kislino, ker bi sicer galica listje opalila.

Zato vzemi apna samo toliko, kolikor je nujno potreba.

Ugašenega apna se vzame navadno za polovico več, kvečjemu pa še enkrat toliko kakor galice.

Ako nimaš apna, vzemi namesto njega sodo, ki jo dobiš v vsaki trgovini.

Na en kilogram galice zadostuje petčetrtil kilograma sode.

4. Galico raztopi posebej in apno (ali sodo) zopet posebej ter zlij oboje šele neposredno pred škropljenjem skupaj (apno v galico).

Preden škropiš, zmes dobro premešaj z lesenim orodjem (s kolom ali z greblico) in preskusi s koščkom rdečega (lakmovega) ali pa belega (fenolftaleinovega) preskusnega popirja, ali ni zmes več kisl.

V dobro napravljeni zmesi postane rdeč (lakmov) popir modrikast, oziroma bel (fenolftaleinov) popir rdečkast.

5. Napravi samo toliko škropilne zmesi naenkrat, kolikor je moreš v enem dnevu, kvečjemu v dveh dnevih porabiti, kajti stara galična zmes nima nobenega učinka. Galico in apno, vsako zase raztopljeno in ne pomešano, hraniš lahko dlje časa brez škode.

6. Škropi — če je le mogoče — le v suhem, brezvetrnem vremenu, ne v rosi in ne v najhujši vročini. Le v sili škropi tudi v rosi.

Glej, da se galica na trti, še preden pride prvi dež, dobro posuši, če ne, potem škropljenje ponovi, kakor hitro nastane lepo vreme.

7. Ne oblivaj trt z galico, temveč škropi tako fino, kakor da bi na trto megla ali rosa padala. Če trte tako poškropiš, so bolj varne proti bolezni, kakor če jih oblivaš, in poleg tega prihraniš še galice.

Vzemi torej dobro, močno škropilnico in jo dobro goni, da fino razpršuje. Take škropilnice se lahko dobe potem c. kr. vinarskega nadzorstva.

8. Ne škropi samo listja, ampak glej, da bodo tudi ostali zeleni deli trte, zlasti pa tudi grozdje, vselej dobro poškropljene. Ne pozabi škropiti tudi na zeleno cepljenih trt, koj ko dobro odženejo in večkrat.

9. Če je le mogoče, poveži mladike vsaj en dan pred vsakratnim škropljenjem. Pri tem oberi vse nepotrebne mladike in zalistnike.

10. Imej vinograd čist plevela. Čim več zraka in manj vlage pride med trte, tem manj se razvijajo trtne bolezni.

Bohuslav Skalicky,
c. kr. vinarski nadzornik.

Govor predsednika c. kr. kmetijske družbe kranjske gosp. komerc. svetnika F. Povšeta, ki je z njim utemeljil v poslaniški zbornici predloge kmetijskega odseka.

(Konec.)

Gospoda moja! V predlogu tirolskega poslanca Siegele in tovarišev najdete bogato množino nasvetov, kako bi lahko dvignili našo produkcijo ne samo glede množine, ampak tudi glede dobrote. Preberite nagibe, ki sem jih v imenu kmetijskega odseka razložil! To niso sanjarije, ampak že od drugih držav izvedeni in deloma že te prekašajoči uspehi. Celó v naših avstrijskih krajih dobite že zboljšane sočne pašnike; ogledajte si jih, in čudili se boste da nosi ona zemlja, ki je bila prej podobna puščam, sedaj petkrat večje dohodke. Da se taki uspehi dosežejo, je pa treba poleg trdne volje parlamenta, tudi trdne volje, eneržije in vztrajnosti naše vlade, da to, kar sklne parlament, tudi uresniči. Upam, da se bo vlada tega popolnoma zavedala. V tem vprašanju ni treba politizirati in diplomatizirati, ampak delati! Pojdimo na delo, in ustvarili bomo podlago, ki to sitno vprašanje, ki je za ministristvo postalo tako težko, spravi s sveta. V to so pa potrebna denarna sredstva, ki jih država mora dovoliti, ne skoparije, ampak dobro premišljena gospodarska politika. (Živahno pritrdjevanje.)

Gospoda moja! Še nekaj točkov si dovoljujem navesti. Pred kratkim, pretekli teden, je nastopila korporacija industrijcev, ki hoče priporočati parlamentu in vladi, naj se vprašanje glede mesa reši na ta način, da se država pozove, da bi sama redila živino in sama postavila živinske hleve. Te besede so namenjene onim gospodom, ki so to veliko idejo spravili med svet. Znano je — stem pa nočem kritizirati — da je državna uprava precej draga. In te izredno iznajdljive glave mislijo, da se meso poceni, če država sama prevzame živino-

rejo, če država sama ustanovi naprave za rejo prasičev in telet. Meso pa ne bo cenejše, ampak za 200 odstotkov dražje. Dajte od tega potroška le majhen del avstrijskim kmetovalcem in živinorejcem, zboljšajte s podporo države travnike in pašnike in storite za zboljšanje pridelkov svojo dolžnost, potem boste ustvarili predpogoje, da se to pereče vprašanje spravi s sveta.

Še nekaj. V Avstriji smo, žal, navajeni, da pomagamo le z nekaj tisoč kronami, in potem mislimo, da smo za povzdigo živinoreje in kmetijstva storili jako veliko, da, nekaj velikanskega.

Gospoda moja! Ker tako radi posnemate Nemčijo, Vam vseeno ne bom prigovarjal, da to morda tudi zdaj storite. Oglejte si Nemčijo, ki je v pretekli dobi trgovske pogodbe z njo dobila od nas 600.000 do 700.000 rejnih prasičev, in v sedanji dobi, in sicer le v obmejnem prometu, le 15 kosov. Kako je to prišlo? Nemčija je z milijoni delala za zboljšanje prasičereje in njenih predpogojev, ne pa s tisoči in z dvetisoči. Oprostite mi, gospoda, če izgovorim besedo: hudo mi je, če včasih vidim, da se na primer kaki deželni kulturni ali kmetijski družbi odkaže 1000 do 2000 K za kako veliko stvar ali nalogo. To se pravi le tek podražiti, kajti zadoščati ne more niti 1000 niti 2000 K. Če veste, da se za stotere milijone najde pokritje, in če veste, da se mora z velikimi sredstvi delati, da se odpravi vprašanje draginje mesa enkrat za vselej s sveta, potem boste zvršili veliko nalogo, potem se to vprašanje ne bo vedno vračalo kot morska kača. Če Vam je do tega, da ustvarite zdrave razmere, najdete najlepšo podlago v avstrijskem kmetijstvu. Storite to, in v polni meri boste naklonili srečo tako kmetijskemu obratu kakor uživalcem.

Ker je pričakovati, da se bo v razpravi morda grajalo, da je kmetijski odsek v poročilu večkrat rabil besede „državnozborna“ in „deželnozborna“ zakonodaja, si dovoljujem to utemeljiti. Potrebno je bilo te besede navesti. Gotovo sem prijatelj avtonomije dežel, toda nebroj predlogov kmetijskega odseka vsebuje pomoč države, podpore, finančne zakone in potem se pričakujejo tudi pristojbinske olajšave celo pri zakonih o služnostnih in pašniških pravicah, kjer mora sodelovati državni zastop. Sam sem takrat glasoval, da smo pri sestavi in glasovanju o novem volilnem zakonu dali deželnim zborom obsežnejšo prerogativo deželne zakonodaje. Če je torej kmetijski odsek rabil besedo „državnozborna in deželnozborna zakonodaja“, je to le vtemeljeno in se ne bo nikomur zdelo nepravilno, da nastopi tukaj pojem državni zbor. Prav tako se je upošteval nasvet češkega agrarnega kluba, da se v drugem odstavku predlogov postavi namesto „v katastru“ „v zemljiški knjigi“. Zemljiška knjiga je, kjer so zavarovane vse pravice.

Usojam si le še nekaj pripomniti. Če vse te predloge, ki se je o njih kmetijski odsek velikokrat posvetoval in ki so jim pritrdili vsi gospodje, brez ozira na njih politično smer, vzamete v posvetovanje in jih neizpremenjene sprejmete, storili boste prav, in zanesljivo upam, da kmetijsko ministristvo to, kar bo visoka zbornica danes sklenila, zvrši v najkrajšem času, in to gotovo le v blagor avstrijskega kmetijstva. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“.

ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne drke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Drugi odgovor na 76. vprašanje, glede sredstva za zatiranje ščurkov. G. Josip Božič v Kotu na Koroškem nam je v tej zadevi naslednje sporočil: Tudi jaz sem skušal vse priporočene načine, da bi zatrl ščurke, a nisem imel uspeha, dokler nisem pričel rabiti naslednjega nasvetovanega mi sredstva. Vzel sem enake dele v moko zdrobljenega sladkorja in ravnotako zdrobljenega boraksa ter sem vse skupaj dobro pomešal, posul na popir in postavil za vado na tiste prostore, kjer so se ščurki nahajali v največjih množinah. V štrinajstih dneh so ščurki poginili in ni bilo jih več videti nikjer ne živih in ne mrtvih. (Vemo, da je boraks dobro sredstvo za uničevanje takega mrčesa in pridejani cukur služi kot vada, da ščurki boraks rajši uživajo. Sredstvo je ceno in zato je vsakemu priporočamo preskusiti.)

Vprašanje 88. Pri nas imamo skupno pašo, ki smo se je od pamtveka posluževali vsi brez izjeme. Posestniki sosednih občin imajo tudi svoje dele v našem katastru, oziroma na naših dosedanjih pašnikih, in so pred kratkim za svoje dele pašo preklicali. Tem so sledili tudi nekateri domači posestniki ter še mnogo ostalih namerava preklicati pašo na svojih delih. Vem, da je pašna služnost le tedaj veljavna, če je obstala 30 let pred letom 1853., a ljudje se zanašajo, da ni več prič, ki bi mogle izpovedati, kako je bilo pred letom 1823. Odprava skupne paše bi bila hud udarec za našo živinorejo, zato vprašam, kako bi se dalo z uspehom postopati proti onim, ki skupno pašo preklicujejo? (J. Ž. v L.)

Odgovor: S cesarskim patentom iz leta 1853. se je enkrat za vselej onemogočilo priposostovanje takih služnostnih pravic na tujem posestvu ter so se uveljavile navedbe, da se po njih odpravijo do takrat obstoječe služnostne pravice. Obstoječa pravica se pa ne more nikomur kar meninici tebiti odvzeti; in če je cesarski patent iz l. 1853. velel resnično obsoječe služnostne pravice odpraviti in odškodovati, je veljala ta naredba le za one služnostne pravice, ki so resnično obstale 30 let pred l. 1853. Mlajše pravice pa sploh pravoveljavno niso obstajale in jih zato ni bilo treba odpravljati ali celo odškodovati. Za odvezo in ureditev takih služnostnih pravic so obstajale posebne komisije, ki so jih pa sedaj razpustili in glasom deželnega zakona z dne 8. januarja l. 1889. vrši namesto njih ta dela politična oblast. Če morete dokazati, da je skupna paša na posameznih zasebnih delih Vaše občine resnično že obstala pred l. 1823., potem s pašno pravico obremenjeni lastniki posameznih zasebnih delov ne morejo in ne smejo skupne paše kar kratkoma preklicati, ampak morejo razbremenitev izposlovati po omenjenem deželnem zakonu potem politične oblasti in morajo upravičence primerno v denarju odškodovati.

Vprašanje 89. Ali je posestnik njiv, travnikov itd. dolžan taka svoja zemljišča zato ograditi, da lastnikom živine ni treba nanjo paziti zaradi kake škode, ki jo utegne napraviti na tujem zemljišču? Ali zlasti obstoji kaka obveznost, tamkaj zemljišča naprej imeti ograjena, kjer je na (pr. poprej več kakor trideset let stala ograja, a jo posestnik iz ktereagakoli vzroka noče več popravljati in je sploh noče več imeti? (S. S. v M.)

Odgovor: Nihče ni dolžan kterihkoli svojih zemljišč zaradi varstva pred škodo po tuji živini z ograjo zavarovati;

narobe, lastniki živine so dolžni skrbeti, da njih živina ne dela škode na tujem zemljišču, in če jo naredi, so odgovorni za škodo. Če kdo na svojem posestvu naredi kakršnokoli napravo, n. pr. ograjo, ki je komu drugemu v korist, n. pr. da mu zaradi ograje ni treba živine nadzorovati, ne more iz take naprave nihče drug za svojo osebo kakih pravic izvajati, četudi je dotična naprava obstajala več kakor 30 let.

Vprašanje 90. So krave, ki od njih po porodu pride veliko nesnage, ki jo pri nas imenujemo gobe. Ali so te gobe škodljive, na kak način se odpravijo in ali so krave s takimi gobami še dobre za plemo; (J. O. v R.)

Odgovor: Tele nastane iz oplojenega jajčeca, ki pride za časa oploditve v telčnik in se v teku devetih mesecev tamkaj iz njega razvije doraslo tele. Plod, t. j. tele, je v telčniku povit v jajčne kože, ki so napolnjene z neko tekočino, kjer je tele. Te jajčne kože tvorijo nekaj mehur, kjer se tele razvija do poroda. Ko se tele rodi, se najprej pokaže del tega mehurja, ki slednjič počí, iztekla voda naredi rodila opolzla in tele pride na svet, dočim ta mehur, to so jajčne kože, ostane v telčniku in ga krava šele čez nekaj ur kot trebilo iz sebe iztisne. To trebilo, ki je nekaj naravnega, imenujete Vi nesnago. Da se more v telčniku iz oplojenega jajčeca razviti doraslo tele, mora plod dobiti potrebno hrano, ki mu jo daje mati. Na vrhni sluzni koži telčnika so majhne gumbice, ki se v teku brejosti prav zelo povečajo in se narede precej veliki, gobam podobni stvori. Enaki stvori so tudi na vnani plati mehurja, ki je v njem plod, in vsaka taka goba telčnika je v dotiki z eno gobo mehurja. Skozi te gobe pronica materna hrana teletu in od mehurjevih gob vodijo krvne žile skozi popek v tele. Te gobe so torej nekaj naravnega, in če jih najdete na trebilu, je to samoobsebi umevno, se torej ne smejo odpravljati in o kaki bolezní seveda ni govora. Kadar kdo sega po porodu v telčnik, da bi morda odstranil trebilo, ki samoodsebe dolgo noče iti od krave, obtipa take gobe tudi na telčniku, in nevedneži potem trdijo, da je krava v telčniku gobava, dasi je to čisto naravno in neobhodno potrebno. Po porodu in z iztrebljenjem izginjajo ti gobam podobni stvori in se slednjič zopet izpremene v majhne gume.

Vprašanje 91. Ali škoduje govedi v hlevu, če pride pod njene zadnje noge svinjski gnoj? (S. P. v B.)

Odgovor: Če sploh živina mora preveč stati, bodisi s sprednjimi ali zadnjimi nogami na mokrem gnoju, ni to za parklje dobro ter je tak hlev, ki to dopušča, vsekako slab. Kakšen je pa ta gnoj, goveji ali svinjski, je pa vseeno. In da bi imel svinjski gnoj kak posebno škodljiv vpliv na goved, nimamo povoda trditi in v premnogi knjigah, ki so nam na razpolaganje, ne najdemo nikjer omenjene take škodljivosti.

Vprašanje 92. Že več let brezuspešno sejem lucerno, kajti ozeleni pač, a je je vedno manj, in ko jo prvič pokosim, skoraj popolnoma izgine. Tudi sosedje mi pravijo, da lucerna na dotičnem svetu nikdar ne bo rasla. Zakaj lucerna na tem svetu ne uspeva, dočim vse drugo lepo rase? (J. D. v K.)

Odgovor: Lucerna zahteva dovolj globoko in apneno zemljo, ki ne sme biti peščena. Četudi je gornja plast zemlje lucerni prikladna, vendar ne more uspevati in takoj prične izginjati, kakor hitro pridejo korenine v peščeno ali gruščasto plast. Vsaka zemlja ni prikladna za lucerno, in če pri Vas ta rastlina noče uspevati, je to pripisovati edinole neprikladnosti zemlje, bodisi da je sploh peščena, da je preplitva in da ima premalo apna v sebi.

Vprašanje 93. Lansko leto je na moji trzni brajdi plesen uničila vse grozdje. Na sosedovi brajdi, ki je le

kakih 30 m oddaljena, pa ni bilo plesnobe in je grozdje pravilno dozorelo, dasi sosed ravnotako kakor jaz ničesar ni ukrenil proti tej trsni bolezni. Kako si je to tolmačiti in kako letos **trto obvarujem pred plesnobo?** (G. G. v S.)

Odgovor: Plesnobo na grozdju povzroča gliva „oidium“, ki se uspešno odvrta s štipanjem z žvepleno moko. Ta bolezen na trtah nektera leta močnejše nastopa kakor v drugih in zlasti vlažno vreme veliko pripomore k njenemu razširjanju. Bolezen je bila pred nekaj leti na Dolenjskem precej razširjena, a je pozneje ponehala in se je zopet lansko leto pričela kazati. Ob nastopu bolezni niso vprek okuženi vsi vinogradi ali brajde, bolezen nastopa posamično, in od tod prihaja, da je Vaša brajda bila bolna, dočim je bila sosedova zdrava. V manj solčnih legah, na trtah, ki imajo veliko listja, torej tamkaj, kjer nimata svetloba in zrak dovolj pristopa, se bolezen močnejše razširja. Zemlja in lega tudi bistveno vplivata na razvoj te bolezni. Tudi posamezne vrste trt bolj trpe kakor druge. Iz vsega tu povedanega se da razlagati, zakaj je bila Vaša brajda bolna, ne pa sosedova, dasi ni izključeno, da bo letos tudi sosedova. Proti plesnobi se mora grozdje žveplati z žvepleno moko, prvič precej ko se zarod pokaže, potem malo časa pred cvetenjem ali tudi med cvetenjem in pozneje še enkrat ali večkrat, če plesnoba še ni zatrta. Z uspehom se žveplanje vrši le v suhem, tihem, gorkem in solčnem vremenu, ko se je rosa že posušila.

Vprašanje 94. Pred tremi meseci sem kupil kobilu, ki je imela, oziroma ima še v grivi in v repu neke pršice, ki povzročajo močno srbečico, vsled česar se kobila drgne ali čoha z vratom ob jasi in z repom ob zid, zato se ji trgata in izpadata griva in žima. Sedaj so nalezle to nadlogo še druge, zraven stoječe kobile, zato vprašam, **kako se preženo pršice konjem iz grive in iz repa?** (A. Ž. v G.)

Odgovor: Konji tudi morejo postati garjavi. To bolezen povzročajo neke silno majhne živalce, pršice imenovane. Na živalih imamo dve vrsti pršic, in sicer ene, ki dolbejo pod kožo in pijejo kri, ter druge, ki žive na površju kože in jedo odluščeno kožo. Prve vrste konjske pršice more nalesti tudi človek in goved, ne pa druge domače živali; druga vrsta pršic pa ni nalezljiva ne za človeka in ne za goved. Konjska garjavost se prežene kakor vsaka druga, in sicer je najprej treba garjava mesta dobro namazati z milom, ki se drugi dan z mlačno vodo temeljito izpere ter se potem izprana mesta posuše in namažejo s kako rečjo, ki pršice umori. Taka sredstva so kreozot, pomešan s 25 deli olja ali z 10 deli špirta, bencin, pomešan s 5 do 10 deli vode itd. Morda pa Vaši konji niti niso garjavi, ampak le ušvi. Tudi uši imamo dve vrsti, in sicer prave uši, ki pijejo kri, in dlakarje, ki jedo in odgrizujejo dlako, grivo in žimo. Oboje uši se prav lahko prežene s tobakovo vodo, ki se naredi, če se vzame na liter vode za dve jedilni žlici tobačnega izvlečka.

Vprašanje 95. Imam večje število kokoši in pri njih sta dva petelina. Iz podsajenih jajec teh kokoši se jih je izvalila komaj četrtina, dočim so bila ostala neoplojena. **Kaj je vzrok, da je bilo tako veliko jajec neoplojenih?** (F. V. v Ž.)

Odgovor: Glavni čas za valjenje je mesec april. Pri bolj zgodnjem valjenju so lanske mlade kokoši šele 9 mesecev stare, vreme je vlažno in mrzlo, prehranjevanje je še enostransko, gibanje živali na prostem je nezadostno in vse to skupaj naredi, da petelini, ki pri njih v tem času spolni nagon še ni živahen, jajca slabo oplode. To je en vzrok. Če sta naenkrat dva petelina pri večjem številu kokoši, potem navadno močnejši slabšega odriva, in če pride na enega petelina preveč kokoši, je tudi lahko posledica nezadostno oplojevanje. Petelini so pa lahko sploh slabi plem-

njaki, in če so v sorodu s svojimi kokošmi, je oplojevalni učinek navadno zelo slab. Morda ste pa pri valjenju tudi zato imeli slab učinek, ker ste posameznim kokošim podložili preveč jajec.

Kmetijske novice.

Perutninarški tečaj na Grmu. Kmetijska šola na Grmu priredi ob nedeljah popoldne 14. in 21. maja t. l. perutninarški tečaj z naslednjim sporedom, V nedeljo, 14. maja od 3 do 5 popoldne: Važnost perutninarstva. Dohodki kokošereje. Napake pri kokošereji. Vrednost kokoških plemen. Odbiranje kokoši za plemo. V nedeljo, 21. maja od 3 do 5 popoldne: Zboljšanje kokošereje. Krmljenje kokoši. Strežba kokoši. Bolezni pri kokoših. Zboljšanje kur-njakov. Zadržno pospeševanje perutninarstva. Pouk bo združen s praktičnim razkazovanjem. Tečaj je namenjen gospodinjam in kmetiskim dekletom.

Družbene vesti.

* **Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potreščine od-dajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju.**

* **Modra galica.** Zaloga modre galice je družbi polnoma posla in se naročila ne sprejemajo več. Prosimo vse podružnice, društva itd., ki smo jim letos galico poslali prosto voznine do zadnje železniške postaje, da nam z obra-tno pošto vrnejo vozni list, kajti le v tem slučaju more družba zase pri železnici izposlovati povračilo polovične v. znine. — Nekaj vagonov galice dobi družba pričetkom ali do srede junija. Ta galica se bo oddajala za dnevno ceno K 64.— za sto kilogramov. One naročnike, ki so galico za drugo in tretje škropljenje že sedaj naročili, prosimo, da dotlej potrpe.

* **Trtne škroplilnice.** Prošenj za podelitev trtnih škroplilnic je bilo letos izredno mnogo. Tozadevna podpora je le majhna in zadostuje komaj za podelitev kakih sto škroplilnic, dočim je prošenj za čez 500 škroplilnic. Umevno je torej, da družba ni mogla vsem prosilcem ustreči. Ozirati se je mogla le na res potrebne vinogradnike in v eninitsti okoliš ni smela poslati preveč škroplilnic. Na razna vprašanja od-govarjamo, da podeljene škroplilnice ne pridejo brezpogojno v last dotičnih prosilcev, amšak da so skupna last vseh revnih in podpore vrednih vinogradnikov za-davnega okoliša, ki si ne morejo nabaviti škroplilnic za polno ceno. Prosilci, ki se jim je ugodilo, so torej tako-rekoč oskrbniki podeljenih strojev in jih morajo po možnosti izposojati tudi drugim potrebnim vinogradnikom. Družba je doznala, da je dosti prosilcev, ki so si v zadnjih letih škre-pilnice nabavili ali ki jim je bila kaka škroplilnica podeljena, ki je le vsled kake prav majhne napake ne rabijo. Prosimo dotičnike, da si omislijo nove razpršilnike ali potrebne nove gumijeve ventile in da svoje škroplilnice hitro popravijo; škroplilnica, ki se pravilno z njo ravna, mora biti 12 in več let porabna. Kdor ni bil po županstvu ali podružničnem načelnštvu priporočen, kakor smo zahtevali, škroplilnice to leto ni mogel dobiti; kjer je podružnica ali županstvo samo dobilo nekaj škroplilnic, se posameznim prosilcem ni posebej ugodilo.

* **Trtne škroplilnice** ima družba tudi letos v zalogi, i. s. dve vrsti: navadne škroplilnice „Korona“ in škroplilnice novejša sestave „Hero“, ki imajo tlačilno in brizgalno na-

pravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene. „Korona“ stane K 20.— „Hero“ pa K 32.— z zabojem vred.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 19 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7.— za 100 kg.

Naročbe na cele vagone se bodo izvrševale po naslednjih cenah:

17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 561.—	K 594.—	K 627.—	K 660.—	K 693.—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih velja cena K 6.— iz mejne postaje Červinjan.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagone se izvrše naravnost iz tvornice in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornice za ceno, ki je dosti nižja.

Amonijev sulfat po 31.— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato umetno gnojilo ima družba sedaj, ko se bliža čas za gnojenje ozimini, zopet v zalogi. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh pospušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih letošnjih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* Čilski soliter po K 30.— 100 kg.

* Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 16 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki letošnjega „Kmetovalca“.)

* Vrtno gnojilo (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetličnikih), ki vsebuje 7 % v vodi raztopne fosforove kisline, 6 2/3 % čistega kalija (ne žveplenokislega!) in 6 1/3 % dušika (5 % amonijevega dušika in 1 1/2 % dušika solitrne kisline) oddaja družba v množinah 5—20 kg po 40 h in v večjih množinah po 30 h kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 8. številki „Kmetovalca“.)

* **Deteljno seme**, zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani,

oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače štajerske ali črne detelje po 1 K 80 h, in seme lučerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

Svarilo! Letos je v prometu veliko ameriškega detelnega semena, zato svarimo pred nakupovanjem, kajti ameriška detelja pri nas slabo uspeva, daje izdatno slabšo košnjo in ima kosmato listje, ki se nerado suši. Naša družba ima zajamčeno pristno domače blago v zalogi, zato naj kmetovalci povsodi zahtevajo samo deteljno seme, ki je preiskano od preskušališča in se vreče plombirane. Preskušališča potrdijo samo domače seme in ne plombirajo ameriškega ali z njim pomešanega detelnega semena.

* **Sezamove tropine**. Družba je vsled ugodnega kupa večje množine najfinije zmletih svetlih sesamovih tropin ceno lebk za 1 K pri 100 kg znižala, vsled česar jih bo odslej oddajala po K 17.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmjenje z oljnim tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega cenejše od drugih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precčj podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošnji sodbi kmalu nastati. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Večjim odjemalcem, posebno onim na Krasu, lahko pošljemo te tropine iz tržaške zaloge in jim jih računamo po 16 K 25 h 100 kg iz Trsta.

* **Tropine podzemeljskega oreha**. Te tropin imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmjenje z močnimi krmili.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunanost se še posebej zaračuna za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
" " cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1—, 0·90, 1—, 1—, 1·10, 1·20

Pri poštnih pošiljativah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Na zahtevanje nekterih udov si je družba letos nabavila nekaj domačih tržiških kos, ki jih tudi po gornjih cenah oddaja. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih in tirolskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos. Cene za komad so naslednje: za 67 cm dolge K 1·90 (zlata znamka z bikom, beloobrušene) " 72 cm dolge K 2— " " " "

Te kose dobi družba sredi maja.

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 24 do 25 cm dolge po 60 h, 25 do 26 cm dolge po 80 h komad. Družba si je letos nabavila tudi nekaj zabojev neke posebno dobre vrste bergamaških kamnov, ki jih dosedaj ni bilo mogoče dobiti. Te osle so 28 do 29 cm dolge in veljajo K 1·60 h komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. julija 1911.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogle dovanja živine in mesa.

Kdor želi vstopiti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter ji priloži:

- 1.) rojstni ali krstni list,
- 2.) domovinski list,
- 3.) šolsko spričevalo,
- 4.) učno spričevalo v dokaz, da se je izučil podkovstva pri kakem kovaškem mojstru,
- 5.) župnikovo ali županovo spričevalo o poštenem vedenju.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati na svoje stroške, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo mora svoji prošnji poleg zgoraj navedenih prilog priložiti še:

- 6.) ubožni list in
- 7.) potrdilo, da je bil že 2 leti za kovaškega pomočnika.

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se pošljejo podpisano ravnateljstvu

do 15. junija t. l.

Šola traja do konca decembra 1911.

Kdor po končanem tečaju napravi skušnjo iz podkovstva, more po postavi iz 1873. l. dobiti patent podkovskega mojstra; brez skušnje pa sedaj nihče ne more postati podkovski mojster

Pouk v podkovski šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano in za potrebne učne knjige. Stanovanje imajo učenci v šolskem poslopju.

Učenci naj se zglase vsaj dva dni pred pričetkom tečaja v podkovski šoli na Poljanski cesti št. 57.

Ker je po slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izurjenih kovačev, pa tudi izurjenih oglednikov klavne živine in mesa, zato naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača in mesoglednika.

Francišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske

Živinozdravnik **Lovro Tepina**,
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 28. in 30. junija t. l., in sicer 30. junija skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 28. junija pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj se oglase pri podpisani ravnateljstvu do 15. junija t. l.

Ravnateljstvo podkovske šole v Ljubljani,

dne 6. maja 1911.

Živinozdravnik **Lovro Tepina**,
ravnatelj podkovske šole.

Listnica uredništva.

M. R. v D. Vaša krava se je brzkone pri porodu prehladila in odtod prihaja kašljanje, groznica in slabo prebavljanje. Če se je krava dolgo trebala, tudi ni dobro, in morda je kaj trebala v telniku ostalo, ki sedaj gnije in je vzrok, da je krava bolna. Najbolje je poklicati živinozdravnika. — *I. V. v S.* Malnarska in žagarska obrt sta različni, zato morate imeti za vsako posebej obrtno dovoljenje. Obe ti obrti sta prosti. Če s katero teh obrti prenehate, morete obrtno dovoljenje kadar hočete nazaj dobiti. — *F. S. v B.* Mi Vam ne moremo postreči z načrti za prekaževalnice mesa; le toliko Vam moremo povedati, da je treba take prekaževalnice pravilno urediti, če naj se meso v njih ne pokvari. V prekaževalnico ne sme priti prevroč in z vlago napojenega dima; preprih v prekaževalnici mora biti zadosten in se mora dati uravnati. — *A. M. v V.* Namesto da bi poskrbeli, da bi se bila bula segnojila ter predrla in bi gnoj iztekel, se je gnojna bula na notranjo stran predrla, in sedaj gnoj razjeda pod kožo in išče odtoka na raznih mestih skozi kožo, zato je koža razjedena, garjasta in se iz nje gnoj cedi. Vsekako potrebujete živinozdravniške pomoči. — *A. M. v V.* Kužno vnetje spolovil pri govedu se v hlevu prenaša od krave na kravo in se okužijo tudi biki, ki potem bolezen prenašajo na krave v drugih hlevih. Pri tej bolezni je treba imeti veliko potrpljenja, kajti okužena goved in okuženi hlevi se le počasi dajo razkužiti, in sicer le z natančnim ravnanjem po navodilih živinozdravnika. — *F. G. v Š.* Za nočni mir v vasi ima dolžnost skrbeti župan, ki mu je izročeno izvrševanje krajevne policijske oblasti. — *I. S. v H.* Rete z žičnatim dnom imajo to prednost pred retami z lesenim dnom, da so veliko trpežnejše. — *A. V. v J.* Kupna pogodba ostane veljavna, če je narejena ustno ali pismeno, in je vseeno, če se odloži pisanje pogodbe po notarju na poznejši čas. Na vsak način je pa sklenjeno kupčijo treba pravočasno naznaniti davkarji za odmero odpadlih pristojbin.